עין משפט נר מצוה

קיג א מיי׳ פי״ח מהל׳ גזילה והלכה הל׳ ל ופי״ח מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ג וסמ״ע וגלא פי׳ שלין לו אחריות כו׳ סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעיף ל:

רבינו חננאל

אמר ר׳ אלעזר רישא דמתני׳ בשטרי דאית בהו אחריות דברי הכל לא יחזיר. ובשאין בהן אחריות מחלוקת שאין חייב מודה ר״מ אמר יחזיר דכל שטר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי. ור׳ יוחנן אמר מחלוקת בשחייב מודה ובר׳. חניא כוותיה דר׳ יוחנן מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים אע״פ ששניהן מודין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהן אחריות נכסים בזמן שמודה הלוה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ששטר שאין בו אחריות נכסים אע״פ שאינו גובה ממשעבדי גובה מבני חרי דברי ר״מ. וחכ״א אחד זה ואחד זה גובה ממשעבדי. ל) פי׳ כהא מתניתא בשטר שאין בו אחריות בזמן שהלוה מודה יחזיר דהא לא גבי אלא מבני חרי דברי ר״מ וחכ״א לא יחזיר שגם שטר שאין בו אחריות גובה ממשעבדי נמצאת חלוקתם בשחייב מודה תיובתא דשמואל ור״א דאמרי מחלוקת בשאין חייב מודה וכי ר״מ סבר כי שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי וכהא מתניתא קתני כי שטר שאין בו אחריות נכסים גובה מבני חרי דברי ר״מ ובריש״א דמתני׳ בשטרי שיש בהן אחריות לא דיבר ר״א כלום. שמואל דאמר כולה מתני׳ בשאין חייב [מודה] אבל בשחייב מודה דברי הכל יחזיר למלוה דלפרעון ולקנוניא לא חיישי רבנן ופתניתא דקתני אע״פ ששניהן מודין לא יחזיר מאי טעמא לא יחזיר לאו משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא הלכך עוד הויא תיובתא למאן דתני בהדיא לא חיישינן לפרעון.

ל) נראה דל״ל פי׳ דהא מתניתא ס״ל דשטר שאין בו וכו׳.

מסורת הש״ס

א) רש״ל מ״ז, ב) [לקמן יד. טז:], ג) כס״ל: שאין, ד) [דף יד.], ה) עיין כתוס׳ פ׳ מי שהיה נשוי דף לב: ד״ה דינא. רש״ל.

הגהות הב״ח

(א) גס׳ שהיה ר״מ אומר שטרי חוב שים:

הא קאמר **לא** היו דברים מעולם. משמע שהלוה טוען שהוא שמומר פרעתי דמ״כ נהדר ליה לגוה לגור ע״פ לוותיתו ועוד דשמואל לא חיים לפרעון וקשה דאפילו יש בו אחריות אמאי לא יחזיר אם לא יקיימנו לא יגבה כלום ואם יקיימנו כדין יגבה ואין לומר דחיישינן שמא יוציאנו שלא בפניו או על הלקוחות ויתומים ולא נטעון להם מזויף משום דלא שכיח כמו שאין טוענין ליתמי גאנסו משום דלא שכיח כדאמרינן בהמוכר [את] הבית (ב״ב דף ע: ופס) וכיון דאין טוענין להו מזויף גם אין טוענין להם פרוע הוא אע״ג דשמואל סבר בפ׳ מי שמת (שם דף קנד: ופס) מודה בשטר שכתבו לריך לקיימו ונאמן לומר פרוע הוא כמנו דאי בעי אמר מזויף מכל מקום ליתמי וללקוחות דלא טענינן מזויף לא טענינן פרוע הוא הא ליתא דאפילו לא נטענו להם מזויף הוא נטענו להם פרוע כדאמרי׳ בהמוכר [את] הבית (שם דף ע: ופס) גבי שטר כיס היולא על היתומים דנשבע וגובה ממלה אבל בפלגא דפקדון טענינן להו החזרתי כמו אביהם שהיה נאמן לומר החזרתי כמנו דאי בעי אמר נאנסו ולכך גם להם טענינן החזרתי אף על גב דלא טענינן להו נאנסו ועוד דעל כרחך טענינן להו מזויף או פרוע דאם לא כן לא שבקת חי לכל בריה דיוכל כל אדם להוליא על היתומים ולקוחות ושלא בפניו שטר מלוה או שטר מכר שעשה כדלעו ולא נטענו להם וכן מוכח בפרק נט פשוט (שם דף קנד: ושם) דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שביב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומפרש התם דנקיט שטרא אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה אלמא טענינן מזויף הוא בשביל יתומים דרב סבר בפ״ב דכתובות (דף יט.) מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ולא טענינן פרעתי מ״כ אי לא קיימיה לשטריה טענינן מזויף וא״כ אמאי לא יחזיר ואין לומר כיון דבפל אחרע ליה הלכך אפילו יקיימנו יש לחוש שמא מזויף הוא ולכך קאמר לא יחזיר פן יטרוף כשאשתכח הנפילה דהא אמרינן לקמן (דף מח:) אמר שמואל מלא שטר הקנאה יחזיר דאי משום כתב אלות ולא לוה כו׳ משמע דאין הלוה בפניו שהוא מודה מדקאמר שמא כתב אלות ולא לוה ואמאי יחזיר ניחוש שמא מזויף הוא ואפילו אם מקיים אותו אינו מועיל וכן רב אסי דאמר לקמן (דף ח.) המולא שטר שכתוב בו הנפק יחזיר אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף אחיתת הדיינין וי״ל דמילתא דשמואל ורב אסי מיירי שאין הלוה בפניו ולכך יחזיר ואין לחוש שמא מזויף הוא וכשירלה לגבות נטען מזויף ואם יקיימנו יגבה ואפי׳ אם יבא אח״כ הלוה ויטען מזויף הוא אין לחוש כיון שבא לידו בהיתר וכן משמע לעיל (דף ז:) דקאמר ואמר שמלא שטר שנפל ליד דיין כו׳ משמע אם המלוה מלאו גובה כיון שבא לידו בהיתר אבל הכא במתני׳ איירי שהלוה בפניו בשעת מליאה וטוען מזויף ולכך כיון דאיכא ריעותא דנפילה וגם טוען הלוה בודאי מזויף לא יחזיר כי יש לחוש שמא יגבה מיתומים ולקוחות או שלא בפניו ע״י קיום השטר והקיום אינו מועיל כי שמא טרח לזייף השטר בטוב עד שקנורים העדים שהיא חתימתן כי ההיא דגט פשוט (ב״ב דף קסו.) דמגח ידיה אזרוקא וכתב שרבא בעצמו היה סבור שהיא חתימתו ומיהו מלוה עצמו יכול להיות שיגבה ע״י קיום לפי שהוא יודע באמת שהוא מזויף יטרח לבטול לאיתו ה)וא״ת לעיל (דף ז:) דאמר רבי יוסי נפל ליד דיין הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפרעון ואע״ג דמשמע שהלוה בפניו וטוען פרעתי דומיא דרישא דשניס אדוקין בשטר ואמאי לא יהא נאמן לומר פרעתי בתנו דאי בעי אמר מזויף הוא דאח״ל לא יחזיר פן יגבה מיתומים ולקוחות ואפילו מקויים לא מהני ליה כדפריטת וי״ל דאין זה מנו דטוב לו לומר פרעתי שלא יכחישנו שום אדם מלומר מזויף כי ירא פן יקיימנו ואע״ג שהקיום אינו מועיל לגבות בו מכל מקום אין טוען ברגון דבר שיכול להכחישו ואם נאמר שמן הלוה בעצמו הוא גובה ע״י קיום מציא למימר דהכי הוא בחזקתו לא שיחזירנו למלוה שיש לחוש פן יוציאנו על יתומים ולקוחות אלא אם יקיימנו המלוה בעודו ביד המולא יגבה מן הלוה ולא חיישינן לפרעון: **דברי** הכל יחזיר **לפרעון** ולקנוניא **לא** חיישינן. ולשמא כתב לגית בגיטן כו׳ נמי לא חיישינן כדאמרי׳ ולקנוניא משום דם בו אחריות נקט דבשאין בו אחריות לא שייך קנוניא דלא גבי ממשעבדי דלא ידע בריתא דבסמוך מ״ג רבי אלעזר סבר דאין בו אחריות גבי ממשעבדי לרבנן דאחריות ע״ם הוא אע״ג דלא ידע בריתא דבסמוך דסבר מי לאו טעות סופר הוא מבני חרי נמי לא גבי דכיון שמאל השעבוד מחל גם הקרן כמו לרבי מאיר וכן משמע קצת דקאמר מחלוקת כשאין חייב מודה דהייט באין בו אחריות ועל זה קאמר בתר הכי אבל חייב מודה לפרעון ולקנוניא לא חיישינן משמע דאאין בו אחריות קאי: **הא** מבני חרי גבי. בלא דיוקא הוי מלי לאתויי דקתני בהדיא וגובה מנכסים בני חורין אלא שכן דרך הגמרא: **אלמא** חיישינן לקנוניא. ואע״ג דמליגו למימר טעמא דלא יחזיר משום דשמא כתב אלות בגיטן מ״מ קשיא דר״א דאמר יחזיר ולא חיים: **הני** תרתי מילי נינהו **הדא** היא. וא״ת ואמאי תרתי היא הלא לא הוצרך לומר ר״א אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן דהומ״ל בין בשאין בו אחריות בין בו אחריות דאיכא בו כלום ולרבנן לא יחזיר דגבי ממשעבדי וחיישינן לקנוניא וי״ל דהא דקאמר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן מתניתין קשיתיה דתנן וכל מעשה ב״ד יחזיר אלמא לא חיישינן לקנוניא ולא יעמידנו בשטרי חלוקתא כדדמי לקמן (דף מח:) וכיון דמכח מתניתין קאמר לא חשיב לה אבל מה שמפרש דלר״מ אינו גובה כלום באין בו אחריות זה לא הזקיקה אותו המשנה לפרש ולכך קאמר הדא היא ולשמואל בתרתי משום דהא דקאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא לא מכח מתניתין קאמר דהא בעלמא קאמר ליה מלא שטר הקנאה בשוק כו׳:

מאי

אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין. אם אין הלוה מודה דשטרא דלא שעבד בה נכסים לאו שטרא הוא והוה כמלוה על פה ושאין ג) עליה עדים: **ורבנן סברי.** להא מיהא הוי שטרא שמהא כמלוה על פה בעדים הלכך גבי מבני חרי ולהכי לא יחזיר אבל כשיש עדים דנפל אחרע ליה דאמרינן מזויף הוא כדקאמר לוה: **ממשעבדי נמי גבי.** כדמפרש לקמן ד) אחריות טעות סופר הוא וחייסינן לפרעון ולקנוניא: **אבל בשאין חייב מודה.** ואפילו מודה שכתבו אלא שאמר פרעתיו: **דברי הכל לא יחזיר.** דחייסינן לפרעון כדקאמר: **אף על פי שאינם מודים כו׳.** חייסינן לקנוניא: **כזמן שהלוה מודה.** שהוא חייב לו: **יחזיר למלוה.** שאין כאן קנוניא דלא גבי ממשעבדי: **גובה מנכסים משועבדים.** ולא יחזיר ואפי׳ שניהם מודים דחייסינן לקנוניא: **הני תרתי מילי הוי.** ואת אמרת מיובתא דרבי אלעזר בחדא: ומשמי דשמואל בתרתי מצא שטרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהן אחריות נכסים בזמן שהלוה מודה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר שטרי (ו) שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים ושאין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים בני חורין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים תיובתא דרבי אלעזר בחדא דאמר לרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין וקאמר בין לר׳ מאיר בין לרבנן לא חיישינן לקנוניא ובריתא קתני שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חורין מגבא גבי וקתני בין לר״מ בין לרבנן חיישינן לקנוניא דקתני אע״פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישינן לקנוניא והא הני תרתי הוא

חדא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com